

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Ігор Миколайович ЩЕГОЛЬ,

аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

Забезпечення прозорості у діяльності державних інституцій є важливим аспектом формування довіри громадян до влади та сприяння ефективному управлінню. У цьому контексті громадянське суспільство відіграє важливу роль як механізм моніторингу, контролю та взаємодії між владою та суспільством. Особливого значення ця взаємодія набуває у сфері оподаткування, де корупція, низький рівень довіри та недостатня обізнаність громадян про податкові процеси можуть мати негативний вплив на економічний розвиток країни.

Прозорість у роботі державних інституцій є однією з ключових умов для підвищення довіри суспільства до органів влади та забезпечення ефективності їхньої діяльності. У випадку Державної податкової служби України прозорість виконує важливу роль у створенні зрозумілих та доступних для громадян і бізнесу механізмів оподаткування, що сприяють економічній стабільності країни. Вона включає відкритість інформації про податкову політику, доступ до даних щодо формування та використання бюджетних надходжень, а також чіткість і передбачуваність процедур взаємодії платників податків із податковими органами. Недостатній рівень прозорості в діяльності ДПС може спричинити серйозні наслідки, зокрема зростання корупційних проявів, ухилення від сплати податків, зниження рівня податкової культури серед населення та, зрештою, негативно впливати на економічне становище країни[1]. Сьогодні цифровізація виступає важливим інструментом для забезпечення відкритості податкової системи. Наприклад, створення електронного кабінету платника податків стало вагомим кроком для спрощення адміністративних процедур та зменшення можливостей для корупційних зловживань. Цей сервіс дозволяє громадянам і бізнесу отримувати доступ до інформації, подавати звітність та здійснювати платежі в онлайн-режимі. Проте ефективність таких технологій безпосередньо залежить від якісного контролю з боку громадянського суспільства, яке може оперативним чином виявляти технічні недоліки, корупційні ризики або зловживання службовими повноваженнями.

На нашу думку, громадянське суспільство відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості Державної податкової служби. Воно об'єднує широкий спектр суб'єктів, таких як неурядові організації, аналітичні центри, представники бізнесу, активні громадяни та засоби масової інформації. Через різні форми моніторингу, аналізу діяльності та поширення об'єктивної інформації, ці суб'єкти здатні забезпечити суспільний контроль над діяльністю податкових органів. Наприклад, громадянські ініціативи, що стосуються аналізу державних витрат або виявлення корупційних ризиків, сприяють зниженню рівня тіньової економіки та покращенню податкової дисципліни. Додатково до цього громадянське суспільство формує суспільний запит на підвищення стандартів прозорості, який стає стимулом для вдосконалення роботи податкової

служби. Завдяки таким діям з'являються умови для конструктивного діалогу між владою та громадськістю, що у довгостроковій перспективі зміцнює довіру до податкової системи та державних інституцій загалом.

Громадянське суспільство активно використовує різноманітні інструменти та методи для забезпечення прозорості діяльності Державної податкової служби України, що є важливим елементом демократичного контролю над державними інституціями. Одним із ключових механізмів є громадський моніторинг, який спрямований на аналіз роботи податкових органів із точки зору відповідності законодавчим нормам, міжнародним стандартам і суспільним очікуванням. Цей процес включає проведення незалежних досліджень, аудитів, підготовку звітів щодо ефективності роботи ДПС та ідентифікацію потенційних корупційних ризиків. Громадські організації часто розробляють рекомендації для вдосконалення діяльності податкової служби, базуючись на результатах своїх спостережень і аналізів. Важливим методом є залучення громадян до процесу прийняття рішень у сфері податкової політики. Це реалізується через організацію громадських обговорень, консультацій, опитувань та інших форм комунікації між владою і суспільством. Такий підхід дає змогу враховувати реальні потреби платників податків, зокрема підприємців, які найбільш часто взаємодіють із ДПС. Результатом цього є підвищення ефективності політик, таких як спрощення процедур податкового адміністрування або впровадження стимулів для добросовісних платників податків[2]. Наприклад, залучення бізнес-спільноти до обговорення змін у податковому кодексі дозволяє мінімізувати ризики створення надмірного адміністративного навантаження на підприємців. Значну роль у забезпеченні прозорості відіграють засоби масової інформації. Висвітлення проблем у роботі податкової служби через журналістські розслідування, публікації аналітичних статей та інформаційних кампаній сприяє підвищенню рівня обізнаності громадян про актуальні питання у сфері оподаткування. Такі дії створюють додатковий тиск на ДПС, змушуючи її оперативніше реагувати на виявлені порушення або недоліки. Крім того, ЗМІ є потужним інструментом для інформування суспільства про реформи, які впроваджує податкова служба, що формує довіру та підтримку цих ініціатив. Широкі можливості для громадського контролю відкривають цифрові технології. Інструменти на основі сучасних інформаційних систем, такі як відкриті реєстри даних, електронні бази бюджетних надходжень і витрат, дозволяють громадянам, журналістам і організаціям проводити власний аналіз діяльності ДПС. Використання онлайн-платформ для подання скарг або пропозицій також сприяє підвищенню прозорості, оскільки забезпечує пряму комунікацію між платниками податків і податковою службою[3]. Наприклад, можливість відстежувати транзакції через відкриті бази даних дає змогу запобігати маніпуляціям із бюджетними коштами, що підвищує рівень довіри до роботи податкових органів.

Ми вважаємо, що громадянське суспільство використовує широкий спектр методів для забезпечення прозорості діяльності ДПС, поєднуючи моніторинг, участь у формуванні політики, аналітичну роботу, просвітницькі кампанії та цифрові технології. Ці дії не лише сприяють підвищенню ефективності податкової служби, але й формують культуру підзвітності та відкритості, необхідну для успішного функціонування держави.

Отже, громадянське суспільство відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості діяльності Державної податкової служби України. Його активність

сприяє підвищенню довіри громадян до податкової системи, зменшенню корупційних ризиків та вдосконаленню механізмів державного управління. Використання інструментів громадського моніторингу, залучення громадян до формування податкової політики, аналітика ЗМІ та цифрові платформи створюють основу для ефективної взаємодії між владою та суспільством. Подальший розвиток цих механізмів є необхідним кроком до зміцнення демократичних інститутів в Україні.

Список використаних джерел:

1.Гуфман Г. А. Державна податкова політика в Україні: історико-правовий аспект (на прикладі ХХ століття). *Право і безпека*. 2020. № 2 (77). С. 100-105.DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2020.2.14>.

2.Косиця О.О. Правове регулювання інформаційного забезпечення у сфері оподаткування. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. – С. 155-163.

3.Сиром'ятнікова М. С. Щодо принципів податкового компромісу та податкової амністії в Україні. *Харківський національний університет внутрішніх справ: 20 років у статусі національного*. МВС України. Харків. ХНУВС. 2021. С. 421-423.